

ELŐSZÓ

Noszkó Alajos Ferenc-rendi szerzetes *Virág szó-tára* 1791-ben jelent meg. A szótár teljes címe: *Virág szó-tár, mellyet öszve szedett, és betűk' rendi szerént el-osztott esztergami Noszkó Aloíszius, szerafikus Sz. Ferentz' szerzetében, Idvezítónk' Provintziájának Gyöngyösi Kalastromában lévő Pap, és Magyar Kontzionátor.*

Gáldi László nagy monográfiájában (*A magyar szótáriródalom a felvilágosodás korában és a reformkorban*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1957: 57) leszögezi: „a szerző életéről alig tudunk valamit, még születésének és halálának éve is ismeretlen. Szinnyei József szerint Esztergomban született, tanulmányait szülővárosában, majd Gyöngyösön végezte. Szabadkán bölcseletet tanított és élete végén Szolonokon működött.”

O. Nagy Gábor posztumusz munkájában (*A magyar frazeológiai kutatások története*, Akadémiai Kiadó, 1977: 32) részletesen ismerteti a *Virág szó-tárt*, de nem közöl a szerzőről életrajzi adatokat. „Noszkó Alajos szótára ... a stíluszótár és a szinonimaszótár érdekes vegyülete, korai és épp ezért sok tekintetben kezdetleges elődje a modern törekvéseknek.”

Az elmúlt néhány évtizedben elsősorban a nagy angol és amerikai kiadóknál (Oxford, Macmillan, Collins) megjelent értelmező szótárakat tanulmányozva megfigyelhetjük, hogy a szótárak a korábbi évszázadokhoz képest jelentősen kibővített tartalommal jelentek meg. A bővülést nem a címszók számának növekedésében láthatjuk, hanem abban, hogy a szótárban a szavak ekvivalensének felsorolásán túl, illetve a szavak magyarázata mellett az egyes címszóknak mind részletesebben adják meg a nyelvi rendszerben való helyét. Felsorolják a címszó tipikus szókapcsolatait, megadják a kötelező vonzatokat, közlik mindazokat a szólásokat, közmondásokat, amelyekben a címszó szerepel. Ugyanakkor a szótár további nyelvtani információkat is közöl a címszó mondatba kapcsolásának mikéntjéről, szövegbe illesztésének helyes módjáról. Mondhatjuk, hogy a szótár fogalma a

korábbi évszázadban használthoz képest kibővült, hiszen a „nyelvtanból” emel át nyelvi, nyelvhasználatbeli ismereteket.

Ezt figyelembe véve mondhatjuk, hogy Noszko Alajos szótára modern, hiszen a *Virág szó-tárban* sokirányú nyelvi tudást kapunk a címszóról.

A szótárban található 203 szócikk felépítése általában a következő:

1. A címszó magyarul, a címszó latinul
2. A címszó szinonimái (*Azon egyet jelentő igék, nevek*)
3. A címszóhoz kapcsolható szólások (*Jelesb szólások*)
4. A címszóhoz kapcsolható közmondások magyarul és latinul (*Közmondások*)

A szólások rész alatt nem a mai értelemben vett szólásokat találunk, még csak nem is frazeológiai kapcsolatokat, hanem olyan körülírásszerű vagy átvitt értelmű kifejezéseket, erősen irodalmi ízű szabad szókapcsolatokat, amelyek jelentésüket tekintve valamiféle kapcsolatban állnak a címszó fogalmi tartalmával.

A szótárban a *Közmondások* rész alatt összességében 1058 közmondás található, megadva a magyar közmondásnak a latin megfelelőjét is.

Noszko Alajos *Virág szó-tára* a magyar szótáriradalom becses darabja, a magyar nyelvújítás előzményének tekinthető, jelentős kultúrkincsünk. Baróti Szabó Dávid *A magyarság virágai* című szótárának is forrásául szolgált.

A TINTA Könyvkiadó nem reprintben, hanem újraszedve, a mai íráshoz igazítva adja ki a szótár szövegét. Az új kiadás a magyar nyelv és a magyar szavak története iránt érdeklődők figyelmére tarthat számot.

Kiss Gábor